

Van letterlijk en lijfelijk naar verbeeld en verstill

Het Hooglied is, vanwege de soms erotische passages die er in staan, doorgaans niet een Bijbelboek waaruit in de kerk snel wordt geciteerd. In de Grote Kerk in Leeuwarden staat het liefdesgedicht uit het Oude Testament wél centraal, de hele zomer lang. Niet voorgelezen vanaf de kansel, maar in de vorm van de 'fiber art' van Eveline van der Pas.

• Diane Romashuk • Frans Andringa

Gij zijt een besloten wel, een verzegelde fontein' prijkt er op een blad op een muziekstandaard naast een opvallend kunstwerk in de Grote Kerk. Eveline van der Pas (1955) verbeeldde die allesomvattende bron door een echte vijver tussen de kerkbankjes aan te leggen. Er staan boomstronkjes omheen en meer muziekstandaards met teksten uit het Hooglied en over de liefde. Het zonlicht dat door een groot raam valt, weerkaatst op het water en reflecteert en verdubbelt de ruimte.

De lichtval was een van de redenen waarom exposeren in de Grote Kerk voor de kunstenaars uit Marsum al lang een wens was. Haar werken zijn overwegend 'geschilderd' met natuurlijke vezels. „Zijde-vezels en plantenzaden bijvoorbeeld, gehecht met een laagje wol”, vertelt ze. „Met de vilttechniek aangebracht op een transparante onderlaag. Net als bij de vijver verandert het zonlicht die in het teken van uur tot uur en van dag tot dag.”

Haar wens werd iets meer dan een jaar geleden realiteit toen de kunstcommissie haar vroeg voor de jaarlijkse zomerexpositie. Van 2013 tot en met 2018 staan die in het teken van telkens een ander Bijbelboek. „Vorig jaar was er werk te zien van Jan Pieter Gootjes bij het boek Genesis. Mijn bestaande werk sluit daar bij aan, dus dat was in eerste instantie ook een mogelijkheid. Maar ik wilde liever nieuw werk laten zien, dat speciaal voor deze schitterende ruimte is gemaakt.”

Verguisd

De kunstcommissie stelde toen voor dat zij dit jaar het Hooglied

zou verbeelden. Van der Pas: „Dat vond ik een inspirerend voorstel. Het Bijbelboek dat de liefde tussen twee geliefden poëtisch maar soms ook erg expliciet beschrijft, en ook wel geïnterpreteerd wordt als de spirituele liefde voor God, is er een waar in de geschiedenis veel om te doen is geweest. In de jaren vijftig bijvoorbeeld verguisd en volgens velen iets wat niet in de Bijbel thuis hoort. In de jaren zestig en zeventig vonden veel mensen het juist weer het enige deel van de Bijbel dat nog wel door de beugel kon. Ook die verschillende interpretaties maken het Hooglied tot interessante stof voor kunst.”

Heel even aarzelde ze toch, omdat vele kunstenaars haar voor gingen in de keuze voor juist dat Bijbelboek. „Er is al veel gemaakt

Het is vooral ook een beschrijving van verliefdheid: je innerlijke bron komt op volle kracht, het beste en slechtste komt in je naar boven

met het Hooglied als inspiratie; poëtische teksten, beelden met druiventrossen, handjes die elkaar vasthouden, verstregelde lijven. Maar ik wilde het avontuur ook niet uit de weg gaan. Ik vond het een uitdaging om de beelden naar mijn hand te zetten.”

Daartoe besloot ze wel eerst in het verleden te duiken, op onderzoek te gaan naar de betekenis van het Hooglied. Om te beginnen door het lezen ervan. „Ik wist wel dat teksten eruit bijvoorbeeld soms bij bruiloften werden voorgelezen, maar ik was er niet echt mee bekend.” Na het lezen concludeerde zij dat haar expositie vooral over de liefde moest gaan, de spirituele, maar zeker ook de aardse. „Het is voor mij vooral ook een beschrijving van verliefdheid, als iets wat je zoekt in 'de ander', die jou kan redden, vervullen, gelukkig maken... iets waarin je die ander herkent, je innerlijke bron komt op volle kracht, het beste en slechtste komt in je naar boven, alsof je in een spiegel kijkt.”

Van daaruit verdiepte ze zich verder in dat thema, in wat bijvoorbeeld de kunsten, literatuur en psychologie door de tijden heen al over de liefde vertelden.

Extase

Daarbij werd ze in het bijzonder gegrepen door het zeventiende-eeuwse beeld *Extase van Theresia* van de Italiaanse kunstenaar Gian Lorenzo Bernini. Dat vertelt het verhaal van de Spaanse Theresia van Avila, wier hart doorboord werd door een engel met een gouden pijl, en die zo in vuur en vlam werd gezet door Gods liefde. „Bernini verbeeldde haar met de engel

en midden in die extase. Je ziet haar liggen, met haar hoofd naar achteren, mond ietsje open, echt een spirituele beleving op een lichamelijke manier verbeeld, vol lust, gevangen in steen. Haar extase heb ik geciteerd.” Dat had Van der Pas ook bij het marmeren beeld *De stervende slaaf* uit circa 1513 van Michelangelo. „Ook die heeft zijn hoofd naar achteren en diezelfde blik van extase, omdat hij zich overgeeft aan de dood.”

In de kerk hangen interpretaties van hun hoofden naast elkaar. In de vorm van losse vilt- en woltekeningen op een zijden achtergrond. Wie aan God vasthoudt, hem ontbreekt het aan niets, want God alleen is genoeg, vult een zin uit een gedicht van Theresia deze werken aan.

Werk van Sigmund Freud bracht de twee voor Van der Pas samen. „Met zijn bespiegelingen over 'Eros', de levensdrift die Theresia verbeeldt, en over 'Thanatos', de doodsdrijf waar de slaaf bevangen van lijkt. Volgens Freud zijn die twee dingen samen de drijfveren van ons bestaan.”

Op eenzelfde manier inspireerden onder meer Carl Jung en William Shakespeare haar tot andere werken op de expositie, maar ook zinnigjes als 'Hebban olla vogala nestas hagunnan' uit het oudst bekende Nederlandse liefdesgedichtje. „Met al die flarden ga je vervolgens aan de slag en dan kom alles bij elkaar: de gevonden lagen, de beelden. Vergelijk het met zelf muziek maken, dan gaat er ook veel meer door je heen dan wanneer je het alleen beluistert.”

Curriculum Vitae

Naam

Eveline van der Pas

Geboren

1955 te Emmen

Opleiding:

1975-1980: D'Witte Leli, Tehatex
1980-1982: Academie voor Beeldende Vorming Tilburg

Werk

1982-1993 docente aan lerarenopleiding VLVU Diemen en Hogeschool voor de Kunsten Amsterdam

1993-heden: Eigen praktijk voor expressie, PESSO-groepen en Relatiecoaching. Verschillende cursussen gegeven en ander werk gedaan (decors, kostuums, fotografie)

2005 heden: Docentschappen op Kunstcademies en Hogescholen, o.a. in China. Deelname aan kunstprojecten en exposities.